

Izloži vsak četrtek in
vaja s poštno vredn.
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 25 din.
pol leta 12-50 din., četrletno
850 din. Izven Jugoslavije
46 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu „Sloven-
skega Gospodarja“ v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
List se dopušlja do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon Interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Koko-
piši se ne vračajo. Upravi-
ništvo sprejema naročnino,
inzerate in reklamacije.

Cene inzeratov po dogo-
voru. Za večkratne oglase
primeren popust. Nezapre-
te reklamacije so poštno
proste.

Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.683.
Telefon Interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

47. številka

MARIBOR, dne 8. novembra 1923.

57. letnik.

Po smrti Stojana Protiča.

Kar je načelno in idejno za SLS pokojni dr. Krek, to je za radikalno stranko pokojni Stojan Protič, samo ta razloček je, da se SLS mogočno razvija, ker je dosledno sledila in tudi ostala na poti pokojnega dr. Kreka, dočim je Srbska radikalna stranka zapustila načela in pota pokojnega Stojana Protiča. Protič je namreč umrl osamljen v stranki, za katero je on največ delal in tudi največ pretrpel.

V nekdanji Srbiji se je rodila Srbska narodno radikalna stranka iz najhujšega narodnega odpora proti protiljudski vladi kraljev Obrenovičev in pokojni Protič je bil v tej stranki prvi bojevnik in značajni politik, ki je šel dosledno svojo pot brez strahu in ozira na vsako nevarnost. Od poroke so ga iz cerkve odvedli v ječo, da prebije tam dolga leta ali pa celo smrt, on pa ni omagal, ni se podal in tudi pozneje je še večkrat romal iz uredništva v ječo in iz ječe v uredništvo. Predno je postal urednik lista protivladne stranke, je bil profesor, pa je zapustil to službo, ker ni hotel služiti režimu, ki trpi v slojih svojih uslužbencev samo svoje poslušne hlapce.

Protič je izšel iz ubožne rodbine in visoko izobrazbo je dosegel z lastno močjo in vstrajnostjo. Od nobene strani ni bil podpiran. Dokler je bila njegova stranka v opoziciji, je nanj padlo največ gorja in težav, preganjanja in krutih obsodb, pozneje, ko je stranka prevzela krmilo države, je pa on nosil največja bremena dela in obnove domovine. Kot državnik je imel ponovno najvažnejša mesta na vladi, a na nobenem položaju se ni osebno okoristil. Bogato Srbijo je vodil kot siromak in med pravimi siromaki je bil tudi, ko je Srbija nastopila svojo pot trpljenja in ko so se drugi državniiki ravno ob tem času obogatili in nakopičili največja bogastva.

Ko je nastala Jugoslavija, je bil Protič prvi Srbin, ki je očitno pripoznal, da je ta država plod naporov in žrtv treh narodov: Srbov, Hrvatov in Slovencev in da se mora radi tega sporazumno urediti cela država. Protič je bil prvi Srbin, ki je priznal, da nova država ni razširjena in osvojena Srbija, temveč nova država, nastala po sporazumu.

Ravno radi tega, ker se je Protič s svojimi tovariši boril z nami ramo ob ramo za srečno in edino pravilno notranjo ureditev velike jugoslovanske države, ga je osvojal Pašič in njegovi velikosrbski radikalni drugi. Pašič je pri zadnjih volitvah povzročil, da je Protič radi par glasov propadel. Protičevi nasprotniki so namreč v Protičevem volilnem okraju delali s tako silo, da njegovi volilci in agitatorji niso mogli vršiti svoje dolžnosti. Na stotisoče dinarjev je vrgel Pašič in drugi protivniki avtonomije v Protičev volilni okraj (Kruševac) in so tako povzročili, da odločen zagovornik naše avtonomije Stojan Protič 18. marca 1923 ni prišel v narodno skupščino. Danes ogromna večina radikalne-

ga kluba — vsi pošteni in trezni možje — obsojajo Pašičevo zahrbtnost in maščevalno politiko. Odličan član vladne večine je izjavil: «Škoda, velika škoda za Protiča! Ako bi on še živel vsaj nekaj let, bi gotovo prišlo do pametnega in zaželjenega sporazuma med vsemi tremi narodi v državi.»

Umrl je ubog. Cela desetletja je bil v vladi, na visokih mestih, celo finančni minister je bil. A rok si ni umazal nikdar. Drugi pa, ki so pozneje stopili v politiko, pa so danes milijarderji . . . Demokrati, Pašičevi ljudje in samostojneži so sedeli samo malo časa pri «koritu», a so takoj si nabasali . . .

Protič je ves drugačen.

Protičeva smrt je napravila veliko praznino v našem političnem življenju: porušen je trden most med Srbi in prečani. Protič je bil človek, ki je temeljito preštudiral našo preteklost, naš značaj in naše zahteve ter na podlagi tega raziskovanja tudi delal načrte za ureditev naše države. Važno je tudi to, da je on razkrinkal ter odločno obsodil lažljivo in ostudno politiko policajdemokratov ter zlasti še Svetozarja Pribičevića razgalil kot nizkega človeka, ki v vladoželjnosti ne izbira nobenih sredstev.

Pašič je Protiča izrinil, med srbskimi radikali pa je mnogo ljudi, ki so čakali, da Protič zopet nastopi. On je sedaj mrtev, njegov duh pa še živi in samo to je škoda, da načelo sporazuma med Srbi nima sedaj nobenega tako značajnega in bojevitega predstavnika kot je bil pokojni.

Slabe strani novega trošarinskega zakona.

(Iz govora narodnega poslanca Franjo Žebota v seji narodne skupščine dne 27. oktobra 1923.)

Vladni zakonski predlog o trošarini, o kojem se vrši danes razprava, nam prinaša vse polno novih krivic, nam prinaša razlike med prečani in neprečani in dela poleg tudi razliko med kapitalisti ter srednjimi in malimi sloji. Povdarjam, da se naš klub že vsa leta, odkar obstoja naša država, bori proti neenakosti in proti neenako razdeljenim bremenom, a danes moramo konstatirati, da je gospod finančni minister tukaj sam potrdil, da vlada sama hoče še tudi v naprej neenakosti uveljavljati.

Mi vidimo, da se je fiskus pri tem novem zakonu skrnil pod plašč demagogije, ko na eni strani obečava kmetu ugodnosti, na drugi strani pa mu nalaga taka bremena, da jih ne bo mogel prenesti in mu ne bodo v hasek.

Novi zakon — krparija.

Celi zakonski načrt je ena sama velika krparija. Mi zahtevamo popoln zakon, a ne take krparije. Krpa-

«Hotel pri solncu», je dejal Aleš s hvalevrednim pogumom in odpeljala sta se.

Potoma je Aleš za trdno sklenil, da si prejkoslej omisli novega služabnika. Sam ni mogel in ni hotel živeti. Da bi se prerekal z ljudmi in nasičeval njihova zijala — nikdar ne! In star je že tudi bil in postrežbe potreben in navajen. Čemu bi samotaril? In si sam iskal stanovanje, kakor danes na primer? Ali si bo sam snažil obleko in si skrbel za sto in sto potrebnih malenkosti življenja —? Ne! Kar jutri si bo poiskal nekoga. In ko bo uredil še nekatere druge zadeve v domovini, pa bo koj spet odpotoval v svojo priljubljeno tujino —.

Voz se je ustavil.

«Ali je to —?»

«Da, tu je »Pri solncu«, gospod!»

Visoka, trinadstropna hiša je stala pred njim v večernem mraku. Dolge vrste oken so pričale o številnih tujskih sobah, skozi velika steklena vrata je lila luč v širokem pasu na ulico. In z njo je prihajal na ulico hrup in vrvež kakor od velike množice.

Aleš Blaž se je vznemiril. «Mir in tihota» je stalo v oglašju, — mesto tega obljubljenega raja miru pa tak sunder —!

Zbal se je in vprašaje je pogledal po kočijažu.

«Je že prav! Le kar vstopite! Konja ne morem samesa pustiti, bom počakal, da pride sluga po prtljago.»

Obotavljaje si je Aleš odprl vrata in nerodno vstopil.

Velika soba je bila polna gostov, govorjenje in smejanje je donelo po zakajenem zraku. Črnooblečeni natakariji so švigali med mizami in godba je igrala nekje v kotu.

rija je pa ta zakonski projekt posebno radi tega, ker ostanejo v veljavi še nekatere druge določbe iz starih zakonov. Ta novi zakon nam ne prinaša v celoti vseh določb, ki bi urejevale plačevanje trošarine v celi državi, temveč je, kakor rečeno, samo jedna krparija. Pri sestavi tega zakona se je postopalo površno, nerodno in povsem enostransko. Iz tega zakona tudi razvidimo, da se ne bo odpravilo raznih nepotrebnih šikan, katere je vseboval že stari zakon o trošarini. Novi zakon odpira celo na široko vrata novim šikanam. Glavno, kar moram kritikovati, je to, da novi zakon ne odgovarja čl. 116 ustave. Naše načelno stališče glede žganja alkoholnih pijač je, da se uživanje žganice kolikor mogoče omeji, da se tako narodno zdravje pospešuje.

Razlika med prečani in neprečani.

Razlika, katero uvaja novi zakon med prečani in neprečani, je velika. V broju 15 stran 8 zakonskega načrta čitamo, da se povišana trošarina na žganje uvaja samo v one kraje, kjer se je dosedaj plačevala. In kateri so ti kraji? To so samo naši prečanski kraji, kjer živijo po večini Hrvatje in Slovenci. Na drugi strani pa vidimo, kakor se določa v načrtu zakona, da se oprošča plačevanja trošarine poleg Srbije in Makedonije tudi Crnagora. S to odločbo je g. finančni minister kot zastopnik vlade pokazal, da smatra nas prečane kot državljane druge vrste. Proti takemu načinu zakonodaje moramo kot zastopniki našega naroda najodločnejše protestirati. Radi tega je ta zakonski načrt proti ustavi. Ta zakonski načrt nekako kaže, da je sedanja vlada odstavila ustavo in da se je s tem zakonom pravzaprav izjavila za revizijo ustave. Vedno se nam očita in zameri, ako zahtevamo revizijo ustave. S tem pa vlada sama krši ustavo, katero je ona sprejela. S tem kaže, da soglašja s tem, da se mora ta ustava čimprj revdirati.

Radikalna vlada štiti kapitaliste.

Nadalje vidimo, da dela zakon veliko razliko med kapitalisti ter na drugi strani revnimi in srednjimi sloji, na korist kapitalistov. Veleindustrijcem daje minister po tem zakonu vse mogoče ugodnosti, glavno ugodnost v takozvanem «počeku» (počakanju) na plačilo trošarine. Mi smo zahtevali v finančnem odboru, naj se dajo vsem enake ugodnosti, da se morajo, ako se že dajo velekapitalistom, dati ravno tako tudi mali industriji in obrtu, pred vsem pa našemu kmetu.

Kmet, oziroma obrtnik, ki se peča s kuhanjem žganja, bo moral tudi po novem zakonu plačevati trošarino v naprej; kapitalist in veleindustrijalec pa ima po tem zakonu pravico do «počeka», to je, da se ga čaka na plačilo do šest mesecev. Ali se to pravi, da zakon dela za vse državljane enako? Nikakor ne, ampak kapitalistom gre na roko in njegove določbe nikakor nečejo dati prave varnosti za srednje in male stanove. Kmet mora plačati naprej — a kapitalist kadar hoče.

V hipu ko je vstopil, je izzvenel zadnji akord, trenutna tihota je nastala in sto parov oči se je radovedno uprlo v novega gosta.

Aleš ni vedel, kam bi djal sebe in svoje oči. Vzbuhati pozornost, to je bilo zanj neznosno mučno. Najrajši bi bil pobegnil, odkoder je prišel. Noga mu je krenila, pa strah ga je zadržal. Ljudje bi se mu smejali, če bi jo takole plašno odkuril. In posmehljivosti se je Aleš silno bal.

Ves zmeden in preplašen je stopil naprej in boječe poprašal mimoletetečega natakarija za vratarjem.

Toda natakariji nimajo nikoli časa, posebno se ne, če jih kdo boječe nagovori. Aleš je pozabil, da mora pošten gost natakarija nahlutiti, če hoče dobiti vljuden odgovor.

Prvi se ni zmenil zanj, drugi tudi ne, itd., šele po dolgem čakanju mu je eden pokazal čez ramo: «Tamele!» Skozi polovico dvorane in mimo stoterih oči je moral, da je prišel do vratarjevega svetišča v veži.

Črnooblečen gospod je stal pred njim. Zlat ščepalnik je imel na nosu in s svinčnikom se je igral med prsti. Par gospodov je stalo pri njem. Pogovarjali so se, časopise so imeli v rokah. Ko je vstopil Aleš, so utihnili.

Čudovito, kakor dobre oči imajo taki vratarji in kako hitro in dobro znajo oceniti človeka po njegovem premoženju in značaju! Posebno znajo dobro presoditi, ali je boječ ali samozavesten. In po tem uravnavajo svoje obnašanje.

Z negotovim korakom je prišel Aleš bliže. Sram ga je bilo.

«Želite sobo?» je vprašal vratar rezko in grozeče. Presunljivo ga je pogledal.

Živ pokopan.

Po angleškem izvorniku A. Bennetta napisal Paulus.

3. nadaljevanje.

Zamišljen in raztresen je potegnil Aleš časopis iz žepa. «Družinski dnevnik» je bil — čemu si je neki samec Hinko kupoval «Družinski dnevnik»? — in prvo, na kar so mu padle oči, je bil debelo tiskan oglas:

«Hotel »Pri solncu«. — Prvovrsten! Krasna lega! Mir in tihota! Nobenih nadležnosti! Nihče ne moti gostov! Izvrstna kuhinja! Zmerne cene! — Itd.

Za tem oglasom je bral drugega in pod njim tretjega in četrtega —. Sami »prvovrstni hoteli.«

Aleš se je razveselil, da ima njegovo rodno mesto toliko »prvovrstnih hotelov«. Pravzaprav je bil vujen gostiln in hotelov, vse življenje skoraj se je klatil po njih. Le tisto iskanje in popraševanje mu je bilo neizmerno sitno in ker je moral povsod povedati svoje ime. Zadnja leta je vse to oskrbel Hinko in njemu ni bilo treba drugega kot sestri v udobno sobico. Pa za danes je moral tvegati ta korak v javnost —.

Sklenil je, da se naseli »Pri solncu«. Mir mu je obljuboval oglas in »nobenih nadležnosti ni bilo« in tudi »gostov nihče ne moti« —. Kakor pripravljeno je bilo zanj. Mirno je hotel živeti, zijal in popraševanj ni mogel prenesti.

Izvošček je prikimal mimo. Aleš mu je nujno namignil.

Nagle je pridrdral voz k njemu. Kočijaž je uslužno naložil Aleševo prtljago, skočil na kozla in se vljudno obrnil k gostu po naslov.

Povdarjam tudi, da vlada zahteva, da mora kmet, kadar toči svoje lasne vinogradne proizvode v takozvanem vinotoču, plačati vso trošarino in vse davke naprej, a kapitalistom, tovarnarjem za špirit ter veleindustrijskim prijateljem gospodov bankokratov se daje možnost, da morejo plačati šele par mesecev pozneje. Gospodje, s tako zakonodajo med narodom ne boste dosegli zadovoljstva.

Ali bo kmetu zakon v glavnem koristil?

Ta zakonski načrt ustvarja še drugo veliko krivico, katero se skuša zakriti s plaščem demagogije, kot sem že uvodoma omenil. Zakaj? Na eni strani kaže zakon, češ, ti kmet ne boš plačeval več trošarine od onega žganja, ki ga kuhaš in potrebuješ za domačo uporabo, a na drugi strani nalaga neznosno velika bremena na ono žganje, ki bi ga kmet spravil na trg. Glejte! Tukaj je tista krivica, ki se godi našemu kmetu. Kajti ni glavno ono, da se oprosti trošarine ono žganje, ki se popije doma in ki se potrebuje za domače ljudi in delavce, ampak bi morali skrbeti, da se kolikor mogoče zniža trošarina na ono žganje, iz katerega naj bi kmet dobil denar za tista velika davčna bremena, katere ste mu vi radikalni naložili. S tem zakonom jemljete kmetu možnost, da bi konkuriral z industriji in velekapitalisti. Radi tega smelo trdim, da hočete s tem novim zakonom uničiti ono malo industrijo, ki jo je imel kmet, tako da bo prisiljen, vse one surovine, iz katerih je proizvajal žganje, prodajati kapitalistu-industriju, in v tem tiči vnebovpijoča krivica, proti kateri najenergичneje protestiramo.

Srbski radikalni zastopniki velekapitala.

Kadarkoli se v tej zbornici trdi, da je finančni minister, da je vladna partija braniteljica velekapitalizma, se nam vedno odgovarja, da to ni res. S tem zakonom pa javno dokumentirate, da je sedanja vladna partija zastopnica velekapitalizma.

Radikalna vlada pospešuje draginjo.

S tem novim zakonom pa tretjič vlada pospešuje draginjo. Zakaj? Zato, ker ni hotela pristati na naše predloge, da bi se trošarina na najbolj poglavite in vsakdanje življenjske potrebščine, to je v prvi vrsti za sladkor znižala. Od 1 kg sladkorja se mora plačati po 5 dinarjev trošarine. Ako vpoštevamo, da je okoli 90% — ako ne več — prebivalstva v naši državi navezanih na to važno življenjsko potrebščino, nimamo primerenih besed, da bi označili vlado, ki v dobi največje draginje ni hotela pristati na naš predlog, da se trošarina na sladkor zniža. Jaz mislim, da imamo danes v naši državi ne samo med delavstvom in kmeti, ampak tudi med našim državnim uradništvom ljudi, ki se po trikrat na dan hranijo skoraj samo s kavo ter se za pripomoček pri tem poslužujejo seveda sladkorja, in ker vlada tukaj obremenjuje pred vsem s to trošarino uboge ljudi, one, kateri nimajo toliko, da bi si kupili meso in druge življenjske potrebščine, radi tega vidimo, da vlada s tem novim zakonom pospešuje draginjo in namenoma noče, da bi se draginja pri nas odpravila ali olajšala. Mi smo v finančnem odboru kot zastopniki našega naroda predlagali, naj se ugotovi tej zahtevi, toda minister ni hotel in v tem zopet vidimo, da ja vlada zaščitnica velekapitalistov in onih, ki imajo sladkorne tovarne in kapital v rokah.

Ogromen profit, ki ga imajo fabrikanti.

Dovolite mi, da pri tej priliki omenim, kako velikauski, kako naravnost ogromen je profit, ki ga imajo

Aleš Blaž je zardel in neprijetna mehkoča se ga je lotevala v kolenih.

«Da, je odgovoril prestrašen, kakor šolar pred učiteljem.

«Za več dni?»

Aleš se je še huje prestrašil.

«Ne vem —», je odgovoril. Strašen pogled ga je zadel. — «Za dva dni!» je hitro pristavil, četudi je vedel že danes, da niti dva dni ne bo ostal v tem rajju «miru in nemotenosti» —

«Za sedaj si se izmuzni! Pazi, da te ne ujame!» so grozile oči. Usta pa so povedala:

«Dobro! — Število 115!» se je obrnil k slugi. — (Alešu:) «Vaše ime prosim!»

Alešev strah je priklopel do roba. Ves zmeden je bil. Pozabil je, da je umrl —

«Aleš Blaž», je odgovoril. —

Svinčnik se je ustavljal gospodu med prsti. Oči so zrle še presunljivo na zmedenega gosta, nato pa so pomenljivo pogledale po gospodih, ki so stali poleg. Vsi so pozorno nastavili ušesa, ko je Aleš Blaž povedal svoje ime.

«Poklič in bivališče —?» je neizprosno nadaljeval strogi glas.

«Pisatelj —.»

V tistem hipu se je Aleš zavedel —

Zlati ščipalnik se je nevarno zazibal na nosu, obrvi so se dvignile, gruča gospodov je zavalovela, nekaj so si šepetali —

Silen strah je popadel Aleša, po hrbtu so mu gomazeli mravljinici, kolena so mu klecala —

Pa Aleš Blaž ni bil navaden človek. Plah je bil, boječ, res, toda v danem slučaju je znal biti bistroumen in iznajdljiv, nagel v ukrepah, pogumen, včasih celo pre-

sladkorne tovarne od proizvajanja sladkorja. V finančnem odboru nam je g. kolega iz Vojvodine dal račun, koliko sladkorni fabrikanti zaslužijo, kako velik je njihov profit. Dovolite, da vam ga predložim. Iz 100 kg sladkorne pese dobi tovarnar 12 kg sladkorja. Teh 12 kg proda na debelo 1 kg po 16 dinarjev, skupaj tedaj za 192 dinarjev. Trošarine plača 5 dinarjev od 1 kg, skupaj tedaj 60 dinarjev, tako da mu ostane dobiček v znesku 132 dinarjev. Ako odbijemo — dobro računano — režijske stroške, ostane fabrikantu čistega dobička nič manj nego 8 dinarjev od 1 kg. Vidite torej, da bi bila prva naloga vlade, da bi skušala bodisi z navedbami bodisi na kak drugi način prepovedati ali sicer onemogočiti tovarnarjem, da bi iz revnega in uboga ljudstva izvlekli toliko profita. Mi vidimo na eni strani, da si danes celo kmet komaj kupi 1 kg sladkorja, ali istočasno vidimo, kako neznosne profite vlečejo na drugi strani tovarnarji iz tega kilograma sladkorja. Potem se moremo pač čuditi, da vlada do danes ni ničesar ukrenila, da bi se sladkor prodajal ceneje. Čudimo se, da vlada nima toliko moči, da bi zaščitila revne sloje proti eksploataciji (izžemanju) od strani velekapitalistov. Poleg tega vlada daje s tem zakonom velekapitalistom veliko olajšavo, da jim daje zopet «poček», da lahko svojo trošarino plačajo šele čez več mesecev, dasiravno je sladkor že prodan, med tem, ko pa istih olajšav ne da kmetu in obrtniku.

Zakon uvaja nove šikane.

Z novim zakonom so zopet na stečaj odprta vrata za razne šikane. Pri nas v Sloveniji in mislim da tudi v drugih prečanskih pokrajinah, posebno v Dalmaciji, Vojvodini, Hrvatski in Bosni so finančni organi uganjali nad kmetom, ki je kuhal žganje, razne sekature in šikane. Državni svet se bavi z mnogimi takimi zadevami. Zakaj? Zato, ker naša finančna uprava sama pospešuje šikane. Mi smo vrlo hvaležni g. finančnemu ministru, da je v obrazloženju tega zakona sam priznal, da so se dogajale velike šikane, ki so jih delali finančni organi pri pobiranju trošarine. Mi smo kakor rečeno vrlo hvaležni finančnemu ministru, da je sam priznal, da je finančna uprava takorekoč zakrivila, da so finančni organi našega kmeta in obrtnika šikanirali in sicer tako, da je marsikdo izmed naših ljudi moral plačati ne samo visoko denarno kazen, ampak da so ga marsikaterikrat na neopravičen način djali v zapor. Jaz bi povdarjal posebno eno stvar, ki je važna za naše razmere. Mi se ne pritožujemo toliko proti našim finančnim organom, ki so naši rojaki, ampak mi vidimo danes, da je finančna uprava nastavila v naših krajih ljudi, ki niso sposobni našega jezika. Mi imamo v naši finančni upravi posebno na meji vse polno ruskih beguncev, ki ne poznajo ne našega jezika in ne naše zakone. Med tem, ko finančna uprava meče vsaki dan na cesto naše ljudi, nastavlja ruske begunce, ki bi imeli dovolj posla v svoji domovini.

Proti luknjanju kotlov.

Poleg tega moramo tudi povdarjati, da finančna uprava sama pospešuje nepravilnosti. V finančnem odboru smo se opetovano pritožili nad tem, ker je generalna direkcija posrednih davkov dne 3. 8. t. l. izdala drakonično naredbo, po koji se morajo vsi kotli in posode za žganje, sploh vsa žganjska priprava prevrtati. To je ona draga priprava, za katero mora kmet plačati veliko tisočev dinarjev. Sedaj pa pride g. vodja generalne direkcije posrednih davkov in izda potom pokrajinske uprave to drakonično in smešno naredbo. S tem je finančna uprava sama pokazala, da hoče še naprej

drzno odločen. Bilo je, kot bi v njem živel dva človeka, eden strhopeten in plah kakor zajec, drugi srčen in drzen kakor volk, ki ga uženeš v zagato.

V trenutku mu je bil položaj jasen.

Tile ljudje so morebiti že vedeli, da je Aleš Blaž, slavni pisatelj, umrl, morebiti pa da še ne. Če so vedeli, je bil izgubljen, prijeli ga bodo in ga kratkomalo izročili v blaznico, če pa še niso vedeli, pa utegnejo zvedeti in še slabše bo zanj.

Se je pisal vratar, ko je Aleš že imel svoj načrt.

«Koliko stane soba —?» je vprašal.

«Dva goldinarja», je rekel vratar in prenehal s pisanjem.

«To mi je preveč. Nimate cenejše?»

«Ne. To je pri nas najcenejša soba —.»

«Obžalujem —. Z Bogom!»

Zunaj je bil.

Skočil je v voz, «Naprej!» je zaklical kočijažu in zaloputnil vrata.

«Še česa potrebujete?»

Redkobesedni strežaj je pospravljajl mizo.

«Hvala! Lahko odidete!»

Strežaj je pobral namizno orodje, žele lahko noč in tiho zaprl vrata za seboj. Z zadovoljnim vzdihom se je položil Aleš Blaž v udobni naslonjač.

Mnogo je pretrpel in dolgo je iskal, dokler ni končno našel tole tiho, mirno gnezdo v gostilni «Pri treh zvezdah». Trikrat je še moral poskusiti, trikrat je še moral s trepetajočimi koleno — njegov volčji pogum ga je prav tako naglo zapustil kakor je prišel — stopiti pred radovedne tuje ljudi, popraševati za sobami, prenašati bodoče poglede, in trikrat je moral oditi. Tu ni

podpirati, oziroma oživotvoriti nove šikane. Poleg tega moramo povdarjati, da se je te šikane izvrševalo samo v prečanskih krajih. Zopet smo Slovenci in Hrvati tisti, ki se nam nalagajo nova bremena in nove šikane.

Vprašanje vinskih droži.

Pri tej priliki moram povdarjati še neko drugo stvar. Naš slovenski vinogradar je že ne vem od koje dobe kuhal žganje iz takozvanih vinskih droži in sicer trošarineprosto. Tega leta se je pa naenkrat v Beogradu v generalni direkciji posrednih davkov pojavila sumnja, da slovenski vinogradar iz vinskih drož pripravljaja konjak, koje je mogoče boljši nego francoski. Kaj se je zgodilo? Direkcija je izdala prepoved, da tega ne smejo več delati. V finančnem odboru sem moral s tovariši nasproti z vso silo, da se bo smelo tudi vinske drože in tropine prosto kuhati.

Za te krivice so odgovorni demokrati in samostojnejši, ker so glasovali za ustavo.

Pri vseh svojih izvajanjih in pritožbah, katero sem podal v imenu našega kluba, moram povdarjati na koncu sledeče: Za vse te krivice, ki se godijo narodu e tako slabo zakonodajo, delamo odgovorno sedanjo vlado! Za vse te krivice, ki so in ki še pridejo v veljavo potom takih polovičarskih zakonov, pa pred vsem obdolžujemo in obtožujemo one, ki so glasovali za centralizem, za centralistično ustavo in upravo.

Radi tega, ker vidimo v tem zakonu, da se noče odpraviti starih krivic, ampak prinaša še nove krivice, hočemo glasovati proti v načelu in v posameznostih.

Lov bank za kmetskim denarjem.

Bankam strašno trda prede. To najbolj dokazuje brezobzirna gonja, s katero so se vrgle na kmetske zadruge, na hranilnice in posojilnice, da bi dobile od njih kmetski denar.

Sladke obljube.

Na naše hranilnice in posojilnice kar dežujejo razni pozivi in vabila, naj bi hranilnice in posojilnice nalagale svoj denar pri bankah, ne pa pri svoji Zadrudni zvezi. In pri tem obljubljajo banke posojilnicam kar po 12 odstot. brez odbitka, ako pa se dogovori odpovedni rok, tudi več.

Pomislite, 12 odstotkov vam nudijo. Gotovo za to, ker vas imajo rade, ker vam želijo dobro in vam hočeje pomagati, da boste svojim vlagateljem lahko dajali višje obresti in spravili skupaj več kmetskega denarja za — lačne bančne blagajne. Zares sladke obljube, toda samo zato sladke, ker je v bančnih blagajnah strašna lakota, taka lakota, da se že marsikteri banki dela črno pred očmi in je prav blizu na tem, da se zruši, da pade. In v taki sili, ko gre bankam za življenje in smrt, popolnoma razumemo, odkod te sladke obljube in odkod to prijateljstvo bank do naših zadrug. Poznamo pregovor: kadar konja love, mu ovsna mola.

Grožnje.

Toda poleg sladkih obljub uporabljajo banke proti hranilnicam tudi grožnje, za enkrat sicer še prikrita grožnje. Če ne bi obljuba zvabila, naj ustraši grožnja. Tako na primer piše neka banka v Mariboru: «Prepuščamo zaenkrat ta posel Vaši uvidevnosti ter ne bodemo v Vašem delokrogu sami direktno iskali stika s prebi-

bilo nobene sobe več, tam ne pravega miru, drugje me spet kaj druga ni ugajalo.

Navsezadnje je našel gostilno «Pri treh zvezdah». Preprosta enonadstropna hiša je bila, na samoti je stala, še čudno, da jo je vobče našel. Nihče ga ni požiral s pogledi, ko je stopil v vežo, koj je dobil lično sobo, še vprašali ga niso, kako se piše, četudi je imel za topot pripravljeno Hinkotovo ime. Sam je večerjal w svoji sobi in molčee človek mu je stregel, ki ni znaš druga ko «Da, gospod!» in «Ne, gospod!»

Aleš Blaž je bil skorajda zadovoljen. Prižgal si je cigareto in se vdal razmišljanju.

Jutri si poišče novega slugo. Na vsak način! Kar je danes doživel, je presevalo meje njegovih moči! Tako ne more živeti —!

Potem si mora to in ono kupiti. Svoje reči je pustil dedičem rajnega Aleša Blaža. Treba jih je bilo nadomestiti.

In tedaj mu je prišla na misel — prvokrat odkar je umrl — denarna stran njegovega novega položaja. Denarja bo potreboval —

Dvajset goldinarjev mu je dal Šime Blaž, Hinkotovo plačo za mesec dni. Kar je imel gotovine doma, jo je seveda tudi moral pustiti dedičem. Le par bankovcev si je utegnil v naglici vtakniti v žep. Presneto hudo mu je gledal Šime na prste, ko je spravljajl Hinkotove stvari.

Tega vsega vkup ni bilo veliko —. Ali je Hinko zapustil kaj denarja?

Segel je v žep in potegnil listino.

(Dalje prihodnjič.)

Spominjajte se Dijaške večerje!

walci radi vlog, kar bi bilo gotovo v škodo Vašemu zavedanju. Zaenkrat banka ne bo še pritisnila na vlagatelje, na kmete, toda, če posojilnice ne bodo ubogale in ne bodo pridno zbirale kmetijskega denarja ter ga nosile v banke, potem pa bodo banke «same iskale stik s prebivalci radi vlog». Naj potem hranilnice in posojilnice same sebi pripisujejo, ako bodo vlagatelji dvigali pri njih svoj dnar in ga nosili v banke.

Rešitev je v stanovski in združni zavesti.

Jaz mislim, da se našim hranilnicam in posojilnicam ni treba bati teh groženj, ki si jih dovoljujejo dame banke v lovu za kmetijskim denarjem. Naše ljudstvo je danes že toliko izobraženo in je toliko združno zavedno, da svojih stanovskih koristi ne bo prodajalo za judeževе groše in ne bo s svojimi prihranki podpiralo bank, ki izsesavajo ljudstvo, ki živijo od ljudskih žuljev.

Naše ljudstvo bo dobro premislilo, predno bo šlo takim obljubam in grožnjam na lim, da banke še nikoli niso skrbele za njegovo koristi in za njegov blagor. — Naše ljudstvo se dobro zaveda, da bankam ni do kmeta, ne do delavca, ne do človeka sploh, ampak da jim gre samo za dobiček, samo za tantijeme, samo za dividende. Banke ne poznajo gospodarske vzajemnosti, banke se izsmehujejo nad naukom ljubezni do bližnjega, na katerem temelji združništvo in kateri nauk že izvršuje naše ljudstvo. Naš kmet se zaveda, da bankam ni do koristi kmetijskega stanu in da grede radi bank lahko na boben vsi kmetijski grunti. Banke se ne bodo zavzele za kmeta; ravno nasproti, pridno bodo pomagale spravljati kmetijske grunte na boben, razkosovati jih in prodajati, če bo to neslo. «Dobiček nad vse, pa če se vse drugo podere», je geslo bank.

Nasproti pa se naše ljudstvo dobro zaveda, koliko koristi je že imelo od združništva v teku 30 letnega delovanja zadrug, koliko dobrega so napravile za ljudstvo zlasti hranilnice in posojilnice. Ko so najbolj prodajali in razkosovali kmetijska posestva, ko je pel boben vsepovsod, ko so že ljudje ubopovali nad bodočnostjo kmeta, tedaj so bile zadruge tiste, ki so nastopile in zaklicale oderuhom in prekupčevalcem: «Stoj!» Zadruge so bile tiste, ki so kmeta rešile iz krempljev oderuhov, pa ne samo rešile grunte kmetu in njegovi družini, ampak tudi kmetiskemu ljudstvu pomagale do napredka, do izboljšanja gospodarstva, do gmotnega blagostanja.

Varnost vlog je prva zahteva.

Naše ljudstvo se tudi dobro zaveda, da obljuba velikih obresti ni še vse. Naš kmet dobro ve, da je pri prihrankih važnejše naložiti jih varno, kakor pa naložiti jih proti visokim obrestim. Velik dobiček ne gre v možnost, ta pogovor se v življenju le prebogosto izpolnjuje. Kdor obljublja velike obresti, ta nudi zelo malo varnosti. Velike obresti ravno kažejo, da tisti, ki jih ponuja, igra zelo nevarno igro: Ali se bo rešil z velikim dobičkom, ali bo propadel. Še več! Velike obresti daje oni, ki mu voda v grlo teče in mora imeti denar na vsak način, sicer se bo utopil. Le za velike obresti najde še ljudi, ki mu posodijo potrebni denar, da si umetno podaljšuje gospodarsko življenje. In če bi imeli vpogled v stanje bank, če bi imeli vpogled v njihove knjige, bi našli, da je v takem obupnem položaju danes mnogo bank ter z bankami zvezanih fabrik in trgovin. Voda jim teče v grlo, vendar se še nočejo podati in si hočejo življenje podaljšati, za kar potrebujejo tujega kapitala, za kar lovijo kmetijski denar. Med tem si mislijo, se bo že kaj zasukalo, se bo že kaj obrnilo na boljše. Toda denar, za katerega morajo plačevati tako visoke obresti, jih ne rešuje, ampak jih zopet pokopava.

Dejstva dokazujejo.

Gotovo je, da se banke in fabrike v takem položaju ne bodo mogle dolgo držati. Začelo se je že rušiti. Velika Balkanska banka, ki jo je vodil pomočnik bivšega fin. ministra Plavšič, je že zagrnela, se je že zrušila s strašnimi izgubami. Kdo jih bo trpel? Oni, ki so pri njej denar vlagali, oni, ki so se polakomnili visokih bančnih obresti. In za Balkansko banko bodo sledili drugi nesolidni bančni zavodi, ki jih vodijo ravnatelji in upravni sveti, katerih vsak misli le na svoj dobiček in na svoje špekulacije, malo pa jim je mar za koristi delničarjev, najmanj pa za varnost vlagateljev. Kaj njim za to, ako tisoči malih varčevalcev izgubi težko prisluženi denar, da so si le oni napolnili svoje žepe.

Kmetijske prihranke rabi kmetijsko gospodarstvo.

Pa ne le to. Ako bomo kmetijski denar izročili bankam, da ga vržejo v trgovino in industrijo, kje bo pa kmet dobival posojila? Ali bo kmet hodil po posojila k banki, ki računa 24 do 30% obresti? Kmetijsko gospodarstvo je tako, da more kmet od posojil plačevati le nizke obresti. Kmetijsko gospodarstvo visokih obresti ne prenese, gotovo ne tako visokih obresti, kakor jih prenese trgovina in industrija in kakoršne zahtevajo danes banke. Ako še ta denar, kar ga je v naših hranilnicah in posojilnicah, damo bankam v roke, potem je naš kmet pri svojem gospodarstvu brez denarja, brez kapitala, potem mora naše kmetijsko gospodarstvo nazadovati, mora propadati, ker tudi kmetijsko gospodarstvo zahteva kakor trgovina in industrija kapitala, le da mora biti ta kapital cenejši. In ravno v tem so vršile hranilnice in posojilnice svojo veliko nalogo, da so zbirale kmetijske prihranke in jih po nizki obrestni meri dajale kmetom kot posojila.

Iz delovanja naših poslancev.

Shodi poslancev Slov. ljudske stranke 11. novembra. Bedjanič: Sv. Tomaž pri Ormožu po rani sv. maši. Falež:

Sv. Lovrenc n. P. po rani maši. Kugovnik: Dol pri Hrastniku po rani maši. Krajnc: Frankolovo po maši. Vrečko: Kozje po rani maši v Okrajni posojilnici. Dne 18. novembra: Falež: Sv. Martin na Pohorju po rani sv. maši. Kugovnik: Sv. Danijel, Koroško, po maši pri cerkvi. Krajnc: Pišce po rani maši. Vrečko: Sv. Križ na Slatini, po rani maši v Društvenem domu.

Politični ogled.

DRŽAVA SHS.

V soboto je bil izvršen na našega vojaškega atašeja v Sofiji, generalštabnega podpolkovnika Krstiča predrzen atentat. V njegovo stanovanje so prišli trije neznanci s pretvezo, da ima za podpolkovnika neko pismo. Sluga, kateremu so se neznanci zdeli sumljivi, je zahteval, naj izroče pismo njemu. V tem hipu pa so neznanci planili nanj in ga ranili. Na njegov krik je vstopil v sobo podpolkovnik in razvila se je ostra borba, tekom katere je dobil polkovnik več poškodb. Neznancem se je posrečilo uiti. — Naša vlada je poslala bolgarski zahtev po izrazu obžalovanja nad tem činom in po zasledovanju storilcev, vprašanje odškodnine se pa predloži razsodišču v Haagu. Ker so naše zahteve pomirljive ter se obračamo tudi na mednarodno razsodišče, je upati, da bo bolgarska vlada dala zahtevano zadoščenje in da ne bo kakega težjega spora.

Z drugimi vladami vred se je tudi naša obrnila v Atene ter sporočila, da ne bo mogla ostati ravnodušna, če bi prišlo v Grčiji do spremembe sedanjega monarhističnega režima.

Od Italijanov pregnana avtonomna vlada Reke je zborovala v Kraljeviči ter poslala Društvu narodov zahtevo svoje samostojnosti.

MEDNARODNA PROMETNA KONFERENCA.

Te dni se je v Beogradu vršila seja v ministrstvu zunanjih del med predstavniki ministrstva za promet, ministrstva zunanjih del in generalne direkcije voda. Na konferenci se je sklepalo o udeležbi naših delegatov na mednarodni konferenci za promet in tranzit, ki se bo vršila v Ženevi dne 19. t. m., kakor tudi po instrukcijah, ki se imajo dati predstavnikom te države.

V RUMUNJI

oficirski zaročniki še vedno ne mirujejo. V zadnjih dneh so bile zopet izvršene mnogoštevilne aretacije in odkrili so se novi načrti za prevrat, ki baje kažejo, da so zaročniki v zvezi z ogrskimi in vojaškimi krogi.

NAPOVED PREVRATA V NEMCIJI.

Nacionalisti postajajo od dn do dne predrzejši in javno napovedujejo za 8. t. m. ob petletnici proglastitve nemške republike državni prevrat, ki bo omogočil vzpostavitev monarhističnega sistema. Na Bavarskem in na Turinškem so nacionalisti povsem mobilizirali pristaše svojih bojnih organizacij. «Vossische Zeitung» javlja, da se namerava izvršiti državni prevrat ne samo na Bavarskem, marveč tudi v severnih delih Nemčije, tako na Turinškem, Meklenburškem in Pomeranskem. Ludendorff živahno agitira v korist Hohenzollerncev. Na drugi strani nemška veleindustrija širi dejo direktorija, ki bi prevzel vodstvo države z diktatorskimi pooblastili.

VOJNO-ODŠKODNINSKA KONFERENCA.

Listi poročajo, da je vlada Zedinjenih držav sporočila francoskemu poslaniku, da se ne udeleži konference za presojo plačilne možnosti, če bi bil delokrog konference omejen.

Angleška vlada je sporočila svojemu poslaniku v Parizu, zakaj ne more sprejeti francoskih pridržkov glede sklicanja konference, ker bi tako konferenco Amerika odbila.

Naše prireditve.

Na Martinovo nedeljo, dne 11. novembra obhaja Kat. izobraževalno društvo svoj glavni praznik po sledečem sporedu: Zjutraj ob 6. uri se udeleži društvo z zastavo sv. maše v baziliki Matera Milosti. Popoldne ob pol petih priredi v Narodnem domu prekrasno igro: «Lovski tat» z govorom g. dr. Medveda. Vsi prijatelji društva se najpriščneje vabijo!

Prostovoljna požarna branba v Kamnici priredi na Martinovo, t. j. 11. novembra v prostorih gostilne g. Ant. Vogrinec veliko veselico z raznimi zabavami. Ker je čisti dobiček namenjen za nabavo potrebnih cevi, se občinstvo uljudno vabi, da to prireditev v kar največjem številu poseji. Začetek ob 14. (2.) uri. — Vstopnina samo 3 D.

Udruženje vojnih invalidov podružnica Maribor, nanaša: V sled sklepa odborove seje z dne 27. okt. 1923 sklicuje nadzorstvo Udruženja vojnih invalidov, podružnica Maribor, izvanredni občni zbor, ki se bo vršil v nedeljo, dne 11. novembra 1923, ob 9. uri dopoldne, v prostorih restavracije «Kosovo» na Grajskem trgu. Vsak član mora prinesiti seboj člansko knjižico, invalidi tudi izvid nadpregleda. Kdor ni član, nima pristopa.

Črešnjevci. Tukajšnje bralno in tamburaško društvo priredi v nedeljo, dne 11. t. m. ob treh popoldne veselico, na kateri se bo predstavljala igra «Najdena hiša» ter «Poštna skrivnost». Med odmori petje in tamburaška godba. Prijatelje poštene zabave prisrčno vabi na naš črešnjevski grič — odbor.

Velika slovesnost v Ormožu. Iz Ormoža poročajo: Z velikim trdom in naporom smo pri nas dogotovili Katoliški dom. Stavba bo na prav slovesen način blagoslovljena prihodnjo nedeljo, dne 11. t. m. ob 10. uri dop.

Slovesnostni gvornik dr. Korošec. Na to veličastno prireditev opozarjamo vse ormoške okoličane in dobro došli so nam pa vsi, ki se bodo tudi od daleč udeležili tega slavlja.

Vabilo na veliko veselico, ki jo priredi Prostovoljno gasilno društvo v Račjem v gostilni «pri Jugoslovancu» v nedeljo, dne 11. t. m. ob priliki blagoslovitve parne brizgalne. Spored: Ob pol dveh popoldne sprejem parne brizgalne na občinski meji proti Slivnici. Ob tričetrt na dve slovesna blagoslovitev parne brizgalne pred Gasilnim domom, ob pol treh vaja s parno in ročno brizgalno. Ob treh vkorekanje na veselične prostore. Pri celi slavnosti igra priljubljena godba. Vstopnina 5 dinarjev za osebo. Ker je čisti prebitek namenjen za pokritje nakupa parne brizgalne, se priporoča za obilen obisk — odbor Prostovoljnega gasilnega društva.

Javna tombola se priredi v Slov. Bistrici dne 25. t. m. Začetek opoldne. Po tomboli se vrši v dvorani Okrajne hranilnice ljudska veselica. Svira godba Omladine iz Maribora. Čisti dobiček tombole in veselice se bo porabil za kritje zvonškega dolga pri dveh cerkvah in prenovljenje cerkve Marije sedem žalosti. Tombola ima 250 dobitkov v vrednosti do 100.000 K. Glavni dobitki za «tombolo» so sledeči: polovnjak finega bistriškega vina, en prašič, dve ovci (dva dobitka), nova srebrna ura z verižico, miza z marmornato ploščo, dve vreči moke nularice (dva dobitka), dva sežnja suhih bukovihi drv (dva dobitka), postelja, miza s štirimi stoli, usnja cela kravja koža, nova trna bakrena škropilnica in fini moški čevlji. Tudi drugi dobitki so dragoceni. Karta stane 10 dinarjev. Vsaka dvajseta karta dobi. Karte se prodajajo pri odboru za tombolo v Slov. Bistrici, v župnijski pisarni in v Cirilovi tiskarni v Mariboru. Tudi zunanji kupci kart se lahko udeležijo tombole. Treba je poslati karto z adresno vred odboru za tombolo v Slov. Bistrici, kjer bo poseben odsek igral s temi kartami in v slučaju, da karta dobi, obvestil o tem kupca kart. Ker ima tombola tako plemenit namen in nenavadno veliko število jako dragocenih dobitkov, naj nihče ne zamudi v svojo korist nakupiti si nekaj kart. — Odbor za prireditev tombole.

Tedenske novice.

ZBOR ZAUPNIKOV SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE.

Kakor vsako leto, se je vršil tudi letos minulo nedeljo v Ljubljani zbor zaupnikov naše stranke. Prišli so zastopniki iz cele Slovenije. Na zboru je predvsem govoril načelnik stranke dr. Korošec o političnem položaju in o stališču naše stranke. Zaupniki so sprejeli jedrnat govor načelnika z velikim navdušenjem. O avtonomistični misli je na to govoril dr. Janko Brejc. O organizatoričnem delu v stranki je poročal tajnik Krajnc. Po teh poročilih je bila sprejeta ta le resolucija: Zbor zaupnikov SLS jemlje poročilo svojega načelnika na znanje ter izreka popolno zaupanje Jugoslovanskemu klubu in mu glede nadaljnega postopanja prepušča proste roke. Na to je bil izvoljen zopetnim načelnikom stranke dr. Korošec. Kot podpredsednik pa prof. Remec. Ob priliki zbora SLS zaupnikov se je vršil tudi občni zbor Jugoslovanske kmetijske zveze in je bilo tudi zborovanje krščanskih delavskih organizacij. Celotno zborovanje je zopet dokazalo, da so naše vrste strnjene in da zaupniki soglašajo z dosedanjim postopanjem naših poslancev. O govoru dr. Korošca in dr. Brejca, v katerih sta nam oba voditelja dala smernice za bodočnost, bomo poročali prehodnjič obširnejše in na uvodnem mestu.

Delokrog naših poslancev. Sodni okraji so na sledeče poslance razdeljeni: dr. Korošec kot predsednik kluba nima dodeljenega okraja. Bedjanič: Ormož. Falež: Maribor desni breg in Slov. Bistrica. Dr. Hohnjec: Ljutomer, Gor. Radgona in Konjice. Klekl: Dol. Lendava. Kranjc: Celje, ransko in Brežice. Kugovnik: Prevalje in Laško. Pušenjak: Slov. Gradec. Marenberg in Gornji Grad. Šiftar: Murska Sobota. Vesenjaj: Ptuj. Vrečko: Šmarje, Kozje in Rogatec. Zebot: Maribor mesto in levi breg ter St. Lenart. — Naslov za vse poslance je: Jugoslovanski klub, Beograd, Narodna skupščina.

Spremembe v politični upravi. Veliki župan dr. Lukan v Ljubljani je predložil svoj odstop, prostovoljno ali prisiljeno, se ne ve, gotovo je pa, da gre. Namestnik velikega župana v Mariboru dr. Pfeifer je razrešen zastopništva okrajnega glavarja v Mariboru ker je imenovan kot novi mariborski okrajni glavar vladni svetnik dr. Vončina, doslej okrajni glavar v Novem mestu. Pritožbe glede malega obmejnega prometa naj pošljejo prizadeti naravnost poslancem in sicer v Prekmurju poslancu g. Geza Šiftarju, v ljutomerskem okraju g. dr. Hohnjecu, v mariborskem g. Fr. Zebotu, v marenberskem g. Vl. Pušenjaku in na Koroškem g. Juriju Kugovnik. Pritožbe opremiti z natančnimi podatki.

Združno-socialni tečaji se vršijo od 19. do 30. nov. po naslednjih sodnih okrajih: 19. novembra (ponedeljek) ob pol 9. uri dopoldne: Slovenjgradec v prostorih Hranilnice in posojilnice (za sodni okraj Slovenjgradec). 20. novembra (torek) ob 9. uri dopoldne: Soštanj v cerkveni hiši (za sodni okraj Soštanj). 22. novembra (četrtek) ob pol 9. uri dopoldne: St. Jurij ob Taboru v cerkveni hiši (za sodni okraj Vransko). 23. novembra (petek) ob pol 9. uri dopoldne: Rečica ob Savinji v gostilni Čujež (za sodni okraj Gornji grad). 26. novembra (ponedeljek) ob pol 9. uri dopoldne: Laško v društveni dvorani (za sodni okraj Laško). 27. novembra (torek) ob pol 9. uri dopoldne: Celje v hotelu «Beli vol» (za sodni okraj Celje). 29. novembra (četrtek) ob pol 10. uri dopoldne: Rogatec v kaplaniji (za sodni okraj Rogatec). 30. novembra (petek) ob 9. uri dopoldne: Šmarje

Povdarjam tudi, da vlada zahteva, da mora kmet, kadar toči svoje lasne vinogradne proizvode v takozvanem vinotoču, plačati vso trošarino in vse davke naprej, a kapitalistom, tovarnarjem za špirit ter veleindustrijskim prijateljem gospodov bankokratov se daje možnost, da morejo plačati šele par mesecev pozneje. Gospodje, s tako zakonodajo med narodom ne boste dosegli zadovoljstva.

Ali bo kmetu zakon v glavnem koristil?

Ta zakonski načrt ustvarja še drugo veliko krivico, katero se skuša zakriti s plaščem demagogije, kot sem že uvodoma omenil. Zakaj? Na eni strani kaže zakon, češ, ti kmet ne boš plačeval več trošarine od onega žganja, ki ga kuhaš in potrebuješ za domačo uporabo, a na drugi strani nalaga neznosno velika bremena na ono žganje, ki bi ga kmet spravil na trg. Glejte! Tukaj je tista krivica, ki se godi našemu kmetu. Kajti ni glavno ono, da se oprosti trošarine ono žganje, ki se popije doma in ki se potrebuje za domače ljudi in delavce, ampak bi morali skrbeti, da se kolikor mogoče zniža trošarina na ono žganje, iz katerega naj bi kmet dobil denar za tista velika davčna bremena, katere ste mu vi radikalni naložili. S tem zakonom jemljete kmetu možnost, da bi konkuriral z industriji in velekapitalisti. Radi tega smelo trdim, da hočete s tem novim zakonom uničiti ono malo industrijo, ki jo je imel kmet, tako da bo prisiljen, vse one surovine, iz katerih je proizvajal žganje, prodajati kapitalistu-industriju, in v tem tiči vnebovpijoča krivica, proti kateri najenergичneje protestiramo.

Srbski radikalni zastopniki velekapitala.

Kadarkoli se v tej zbornici trdi, da je finančni minister, da je vladna partija braniteljica velekapitalizma, se nam vedno odgovarja, da to ni res. S tem zakonom pa javno dokumentirate, da je sedanja vladna partija zastopnica velekapitalizma.

Radikalna vlada pospešuje draginjo.

S tem novim zakonom pa tretjič vlada pospešuje draginjo. Zakaj? Zato, ker ni hotela pristati na naše predloge, da bi se trošarina na najbolj poglavite in vsakdanje življenjske potrebščine, to je v prvi vrsti za sladkor znižala. Od 1 kg sladkorja se mora plačati po 5 dinarjev trošarine. Ako vpoštevamo, da je okoli 90% — ako ne več — prebivalstva v naši državi navezanih na to važno življenjsko potrebščino, nimamo primerenih besed, da bi označili vlado, ki v dobi največje draginje ni hotela pristati na naš predlog, da se trošarina na sladkor zniža. Jaz mislim, da imamo danes v naši državi ne samo med delavstvom in kmeti, ampak tudi med našim državnim uradništvom ljudi, ki se po trikrat na dan hranijo skoraj samo s kavo ter se za pripomoček pri tem poslužujejo seveda sladkorja, in ker vlada tukaj obremenjuje pred vsem s to trošarino uboge ljudi, one, kateri nimajo toliko, da bi si kupili meso in druge življenjske potrebščine, radi tega vidimo, da vlada s tem novim zakonom pospešuje draginjo in namenoma noče, da bi se draginja pri nas odpravila ali olajšala. Mi smo v finančnem odboru kot zastopniki našega naroda predlagali, naj se ugotovi tej zahtevi, toda minister ni hotel in v tem zopet vidimo, da ja vlada zaščitnica velekapitalistov in onih, ki imajo sladkorne tovarne in kapital v rokah.

Ogromen profit, ki ga imajo fabrikanti.

Dovolite mi, da pri tej priliki omenim, kako velikauski, kako naravnost ogromen je profit, ki ga imajo

Aleš Blaž je zardel in neprijetna mehkoaba se ga je lotevala v kolenih.

«Da, je odgovoril prestrašen, kakor šolar pred učiteljem.

«Za več dni?»

Aleš se je še huje prestrašil.

«Ne vem —», je odgovoril. Strašen pogled ga je zadel. — «Za dva dni!» je hitro pristavil, četudi je vedel že danes, da niti dva dni ne bo ostal v tem rajju «miru in nemotenosti» —

«Za sedaj si se izmuznil! Pazi, da te ne ujame!» so grozile oči. Usta pa so povedala:

«Dobro! — Število 115!» se je obrnil k slugi. — (Alešu:) «Vaše ime prosim!»

Alešev strah je priklopel do roba. Ves zmeden je bil. Pozabil je, da je umrl —

«Aleš Blaž», je odgovoril. —

Svinčnik se je ustavljal gospodu med prsti. Oči so zrle še presunljivo na zmedenega gosta, nato pa so pomenljivo pogledale po gospodih, ki so stali poleg. Vsi so pozorno nastavili ušesa, ko je Aleš Blaž povedal svoje ime.

«Poklic in bivališče —?» je neizprosno nadaljeval strogi glas.

«Pisatelj —.»

V tistem hipu se je Aleš zavedel —

Zlati ščipalnik se je nevarno zazibal na nosu, obrvi so se dvignile, gruča gospodov je zavalovela, nekaj so si šepetali —

Silen strah je popadel Aleša, po hrbtu so mu gomazeli mravljinici, kolena so mu klecala —

Pa Aleš Blaž ni bil navaden človek. Plah je bil, boječ, res, toda v danem slučaju je znal biti bistroumen in iznajdljiv, nagel v ukrepah, pogumen, včasih celo pre-

sladkorne tovarne od proizvajanja sladkorja. V finančnem odboru nam je g. kolega iz Vojvodine dal račun, koliko sladkorni fabrikanti zaslužijo, kako velik je njihov profit. Dovolite, da vam ga predložim. Iz 100 kg sladkorne pese dobi tovarnar 12 kg sladkorja. Teh 12 kg proda na debelo 1 kg po 16 dinarjev, skupaj tedaj za 192 dinarjev. Trošarine plača 5 dinarjev od 1 kg, skupaj tedaj 60 dinarjev, tako da mu ostane dobiček v znesku 132 dinarjev. Ako odbijemo — dobro računano — režijske stroške, ostane fabrikantu čistega dobička nič manje nego 8 dinarjev od 1 kg. Vidite torej, da bi bila prva naloga vlade, da bi skušala bodisi z navedbami bodisi na kak drugi način prepovedati ali sicer onemogočiti tovarnarjem, da bi iz revnega in uboga ljudstva izvlekli toliko profita. Mi vidimo na eni strani, da si danes celo kmet komaj kupi 1 kg sladkorja, ali istočasno vidimo, kako neznosne profite vlečejo na drugi strani tovarnarji iz tega kilograma sladkorja. Potem se moremo pač čuditi, da vlada do danes ni ničesar ukrenila, da bi se sladkor prodajal ceneje. Čudimo se, da vlada nima toliko moči, da bi zaščitila revne sloje proti eksploataciji (izžemanju) od strani velekapitalistov. Poleg tega vlada daje s tem zakonom velekapitalistom veliko olajšavo, da jim daje zopet «poček», da lahko svojo trošarino plačajo šele čez več mesecev, dasiravno je sladkor že prodan, med tem, ko pa istih olajšav ne da kmetu in obrtniku.

Zakon uvaja nove šikane.

Z novim zakonom so zopet na stečaj odprta vrata za razne šikane. Pri nas v Sloveniji in mislim da tudi v drugih prečanskih pokrajinah, posebno v Dalmaciji, Vojvodini, Hrvatski in Bosni so finančni organi uganjali nad kmetom, ki je kuhal žganje, razne sekature in šikane. Državni svet se bavi z mnogimi takimi zadevami. Zakaj? Zato, ker naša finančna uprava sama pospešuje šikane. Mi smo vrlo hvaležni g. finančnemu ministru, da je v obrazloženju tega zakona sam priznal, da so se dogajale velike šikane, ki so jih delali finančni organi pri pobiranju trošarine. Mi smo kakor rečeno vrlo hvaležni finančnemu ministru, da je sam priznal, da je finančna uprava takorekoč zakrivila, da so finančni organi našega kmeta in obrtnika šikanirali in sicer tako, da je marsikdo izmed naših ljudi moral plačati ne samo visoko denarno kazen, ampak da so ga marsikaterikrat na neopravičen način djali v zapor. Jaz bi povdarjal posebno eno stvar, ki je važna za naše razmere. Mi se ne pritožujemo toliko proti našim finančnim organom, ki so naši rojaki, ampak mi vidimo danes, da je finančna uprava nastavila v naših krajih ljudi, ki niso sposobni našega jezika. Mi imamo v naši finančni upravi posebno na meji vse polno ruskih beguncev, ki ne poznajo ne našega jezika in ne naše zakone. Med tem, ko finančna uprava meče vsaki dan na cesto naše ljudi, nastavlja ruske begunce, ki bi imeli dovolj posla v svoji domovini.

Proti luknjanju kotlov.

Poleg tega moramo tudi povdarjati, da finančna uprava sama pospešuje nepravilnosti. V finančnem odboru smo se opetovano pritožili nad tem, ker je generalna direkcija posrednih davkov dne 3. 8. t. l. izdala drakonično naredbo, po koji se morajo vsi kotli in posode za žganje, sploh vsa žganjska priprava prevrtati. To je ona draga priprava, za katero mora kmet plačati veliko tisočev dinarjev. Sedaj pa pride g. vodja generalne direkcije posrednih davkov in izda potom pokrajinske uprave to drakonično in smešno naredbo. S tem je finančna uprava sama pokazala, da hoče še naprej

drzno odločen. Bilo je, kot bi v njem živel dva človeka, eden strhopeten in plah kakor zajec, drugi srčen in drzen kakor volk, ki ga uženeš v zagato.

V trenutku mu je bil položaj jasen.

Tile ljudje so morebiti že vedeli, da je Aleš Blaž, slavni pisatelj, umrl, morebiti pa da še ne. Če so vedeli, je bil izgubljen, prijeli ga bodo in ga kratkomalo izročili v blaznico, če pa še niso vedeli, pa utegnejo zvedeti in še slabše bo zanj.

Se je pisal vratar, ko je Aleš že imel svoj načrt.

«Koliko stane soba —?» je vprašal.

«Dva goldinarja», je rekel vratar in prenehal s pisanjem.

«To mi je preveč. Nimate cenejše?»

«Ne. To je pri nas najcenejša soba —.»

«Obžalujem —. Z Bogom!»

Zunaj je bil.

Skočil je v voz, «Naprej!» je zaklical kočijažu in zaloputnil vrata.

«Še česa potrebujete?»

Redkobesedni strežaj je pospravljajl mizo.

«Hvala! Lahko odidete!»

Strežaj je pobral namizno orodje, žele lahko noč in tiho zaprl vrata za seboj. Z zadovoljnim vzdihom se je položil Aleš Blaž v udobni naslonjač.

Mnogo je pretrpel in dolgo je iskal, dokler ni končno našel tole tiho, mirno gnezdo v gostilni «Pri treh zvezdah». Trikrat je še moral poskusiti, trikrat je še moral s trepetajočimi koleno — njegov volčji pogum ga je prav tako naglo zapustil kakor je prišel — stopiti pred radovedne tuje ljudi, popraševati za sobami, prenašati bodoče poglede, in trikrat je moral oditi. Tu ni

podpirati, oziroma oživotvoriti nove šikane. Poleg tega moramo povdarjati, da se je te šikane izvrševalo samo v prečanskih krajih. Zopet smo Slovenci in Hrvati tisti, ki se nam nalagajo nova bremena in nove šikane.

Vprašanje vinskih droži.

Pri tej priliki moram povdarjati še neko drugo stvar. Naš slovenski vinogradar je že ne vem od koje dobe kuhal žganje iz takozvanih vinskih droži in sicer trošarineprosto. Tega leta se je pa naenkrat v Beogradu v generalni direkciji posrednih davkov pojavila sumnja, da slovenski vinogradar iz vinskih drož pripravlja konjak, koje je mogoče boljši nego francoski. Kaj se je zgodilo? Direkcija je izdala prepoved, da tega ne smejo več delati. V finančnem odboru sem moral s tovariši nasproti z vso silo, da se bo smelo tudi vinske drože in tropine prosto kuhati.

Za te krivice so odgovorni demokrati in samostojnejši, ker so glasovali za ustavo.

Pri vseh svojih izvajanjih in pritožbah, katero sem podal v imenu našega kluba, moram povdarjati na koncu sledeče: Za vse te krivice, ki se godijo narodu e tako slabo zakonodajo, delamo odgovorno sedanjo vlado! Za vse te krivice, ki so in ki še pridejo v veljavo potom takih polovičarskih zakonov, pa pred vsem obdolžujemo in obtožujemo one, ki so glasovali za centralizem, za centralistično ustavo in upravo.

Radi tega, ker vidimo v tem zakonu, da se noče odpraviti starih krivic, ampak prinaša še nove krivice, hočemo glasovati proti v načelu in v posameznostih.

Lov bank za kmetiskim denarjem.

Bankam strašno trda prede. To najbolj dokazuje brezobzirna gonja, s katero so se vrgle na kmetiske zadruge, na hranilnice in posojilnice, da bi dobile od njih kmetiski denar.

Sladke obljube.

Na naše hranilnice in posojilnice kar dežujejo razni pozivi in vabila, naj bi hranilnice in posojilnice nalagale svoj denar pri bankah, ne pa pri svoji Zadrudni zvezi. In pri tem obljubljajo banke posojilnicam kar po 12 odstot. brez odbitka, ako pa se dogovori odpovedni rok, tudi več.

Pomislite, 12 odstotkov vam nudijo. Gotovo za to, ker vas imajo rade, ker vam želijo dobro in vam hočeje pomagati, da boste svojim vlagateljem lahko dajali višje obresti in spravili skupaj več kmetiskega denarja za — lačne bančne blagajne. Zares sladke obljube, toda samo zato sladke, ker je v bančnih blagajnah strašna lakota, taka lakota, da se že marsikteri banki dela črno pred očmi in je prav blizu na tem, da se zruši, da pade. In v taki sili, ko gre bankam za življenje in smrt, popolnoma razumemo, odkod te sladke obljube in odkod to prijateljstvo bank do naših zadrug. Poznamo pregovor: kadar konja love, mu ovsna mole.

Grožnje.

Toda poleg sladkih obljub uporabljajo banke proti hranilnicam tudi grožnje, za enkrat sicer še prikriti grožnje. Če ne bi obljuba zvabila, naj ustraši grožnja. Tako na primer piše neka banka v Mariboru: «Prepuščamo zaenkrat ta posel Vaši uvidevnosti ter ne bodemo v Vašem delokrogu sami direktno iskali stika s prebi-

bilo nobene sobe več, tam ne pravega miru, drugje me spet kaj druga ni ugajalo.

Navsezadnje je našel gostilno «Pri treh zvezdah». Preprosta enonadstropna hiša je bila, na samoti je stala, še čudno, da jo je vobče našel. Nihče ga ni požiral s pogledi, ko je stopil v vežo, koj je dobil lično sobo, še vprašali ga niso, kako se piše, četudi je imel za topot pripravljeno Hinkotovo ime. Sam je večerjal w svoji sobi in molčee človek mu je stregel, ki ni znaš druga ko «Da, gospod!» in «Ne, gospod!»

Aleš Blaž je bil skorajda zadovoljen. Prižgal si je cigareto in se vdal razmišljanju.

Jutri si poišče novega slugo. Na vsak način! Kar je danes doživel, je presehalo meje njegovih moči! Tako ne more živeti —!

Potem si mora to in ono kupiti. Svoje reči je pustil dedičem rajnega Aleša Blaža. Treba jih je bilo nadomestiti.

In tedaj mu je prišla na misel — prvokrat odkar je umrl — denarna stran njegovega novega položaja. Denarja bo potreboval —

Dvajset goldinarjev mu je dal Šime Blaž, Hinkotovo plačo za mesec dni. Kar je imel gotovine doma, jo je seveda tudi moral pustiti dedičem. Le par bankovcev si je utegnil v naglici vtakniti v žep. Presneto hudo mu je gledal Šime na prste, ko je spravljajl Hinkotove stvari.

Tega vsega vkup ni bilo veliko —. Ali je Hinko zapustil kaj denarja?

Segel je v žep in potegnil listnico.

(Dalje prihodnjič.)

Spominjajte se Dijaške večerje!